

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

майна, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходженням основної частини рухомого майна [4, с. 145].

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можна дійти висновку, що повномасштабне вторгнення в Україну та введення воєнного стану внесло доволі багато змін у правову систему. І хоча, до сьогоднішнього дня виникають різні труднощі з регулюванням цивільно-правових відносин, але законодавство певною мірою змогло пристосуватись до умов, які диктує нам сучасний світ. На нашу думку, запровадження підзаконних нормативно – правових актів було вимушеним та необхідним, адже питання спадкування є дуже важливою процедурою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5933> (дата звернення: 22.03.2024 р.).
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 164. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.03.2024 р.).
3. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату: наказ Міністерства юстиції України від 11.03.2022 № 1118/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-22#Text> (дата звернення: 22.03.2024 р.).
4. Коваль І. В., Тімуш І. С. Особливості спадкування в умовах воєнного стану в Україні. *Юридичний вісник. Серія: «Цивільне і трудове право»*. 2023. Вип. 4 (69). С. 144–150.
5. Нестерцова – Собакарь О.В. Спадкове право : навч. посібник. Дніпро, 2018. 164 с.
6. Ямковий В. І. Особливості спадкування в умовах воєнного стану. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій* : праця наук. конф. (Кривий Ріг, 30 вересня 2022р.). Кривий Ріг, 2022. С. 314–318.

УДК 347.1:352

Станіслав РУБЦОВ / Stanislav RUBTSOV

*аспірант Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

Сергій МОСКАЛЕНКО / Serhiy MOSKALENKO

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ В ГРОМАДАХ: ВИМОГИ ДО ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ

Повномасштабна війна, розв’язана російською федерацією, спричинила істотну шкоду для всіх сфер суспільного життя в Україні: падіння економіки, руйнування інфраструктури, вимушена міграція – це лише частина переліку спричинених війною проблем. За оцінками Світового банку, на кінець 2023 року потреби України в реконструкції та відновленні оцінюються в 486 млрд доларів США [1, с. 16]. При

цьому завдана шкода має регіонально диференційований характер, що зумовлено географією ведення бойових дій.

Для повернення постраждалих регіонів та країни в цілому до нормального життя важливого значення набуває ефективне планування відновлення. І провідну роль в цьому процесі відіграє планування відновлення на місцевому рівні. На сьогоднішній день вже створено необхідну нормативно-правову базу для планування місцевого відновлення та визначено архітектуру ключових планувальних документів в громадах – саме аналізу останньої присвячено нашу роботу.

Наразі законодавством передбачено ряд програмних документів щодо відновлення та розвитку, які розробляються громадами. Ключовими з них є: (1) план відновлення та розвитку територіальної громади; (2) стратегія розвитку територіальної громади; (3) програма комплексного відновлення території територіальної громади. Кожний з них має свої особливості, які дозволяють врахувати специфіку конкретних територій. То ж розглянемо їх більш детально.

План відновлення та розвитку територіальної громади (далі – «План»). Розробка цього документа врегульована Порядком розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку територіальних громад, затв. постановою КМУ від 18 липня 2023 р. № 731 [2].

Підготовка Плану є обов'язковою для всіх громад, які віднесено до територій відновлення. Він розробляється виконавчим комітетом сільської, селищної, міської ради або військовою адміністрацією населеного пункту та затверджується сільською, селищною, міською радою або військовою адміністрацією населеного пункту/-ів (в разі їх утворення). В погодженні бере участь обласна військова державна адміністрація або Рада міністрів Автономної Республіки Крим. Обов'язкових громадських обговорень в процесі розробки Плану законодавством не передбачено.

Планом повинні охоплюватися наступні питання: (1) завдання і заходи з відновлення та розвитку; (2) прогнозована потреба та можливі джерела фінансування; (3) індикатори виконання завдань, здійснення заходів з відновлення та розвитку і їх прогнозні значення; (4) перелік проєктів регіонального (місцевого) розвитку. Він повинен розроблятися із урахуванням відповідного регіонального плану відновлення.

Стратегія розвитку територіальної громади (далі – «Стратегія»). Розробка цього документа врегульована Методичними рекомендаціями щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затв. наказом Міністерства розвитку громад та територій від 21 грудня 2022 р. № 265 [3].

Документ розробляється для усіх типів територій (можуть не розроблятися для територій відновлення на період реалізації Плану). Стратегія розробляється виконавчим комітетом сільської, селищної, міської ради, а затверджується сільською, селищною, міською радою. Необхідність додаткових погоджень та обов'язкових громадських обговорень законодавством не передбачена.

Стратегією повинні охоплюватися наступні питання: (1) аналіз поточної ситуації; (2) SWOT-аналіз; (3) сценарії розвитку територіальної громади; (4) стратегічне бачення розвитку територіальної громади; (5) стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади; (6) проведення моніторингу, оцінювання реалізації Стратегії та управління ризиками. Вона має враховувати положення Державної стратегії регіонального розвитку та відповідних регіональних стратегій розвитку.

Програма комплексного відновлення території територіальної громади (далі – «Програма»). Розробка цього документа врегульована Порядком розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них, затв. постановою КМУ від 14 жовтня 2022 р. № 1159 [4].

Підготовка Програми є обов'язковою для територій що постраждали внаслідок збройної агресії проти України або які є місцями концентрації соціально-економічних, інфраструктурних, екологічних чи інших кризових явищ (не варто ототожнювати з територіями відновлення), зокрема в яких: 1) зруйновано та/або пошкоджено понад 15 % житлового фонду територіальної громади та/або окремих населених пунктів; 2) чисельність населення змінилася порівняно із чисельністю станом на 1 січня 2022 р. більше ніж на 25 %. Вона розробляється виконавчим комітетом сільської, селищної, міської ради, а затверджується сільською, селищною, міською радою. Участь в погодженні бере орган містобудування та архітектури відповідної обласної державної/військової адміністрації. Громадське обговорення Програми є обов'язковим етапом її розробки.

Програмою повинні охоплюватися наступні питання (перелік невичерпний): 1) загальний опис населеного пункту (території); 2) наявність містобудівної документації, аналіз її актуальності та ступеню реалізації; 3) аналіз негативних впливів на громаду (бойових дій, надзвичайних ситуацій тощо); 4) аналіз наявних ресурсів; 5) загальні підходи до комплексного відновлення та розвитку території громади та конкретні ініціативи; 6) фінансово-економічний розрахунок для забезпечення заходів та пропозиції щодо джерел фінансування таких заходів; 7) план реалізації. Вона має враховувати положення програми комплексного відновлення області.

Існуючі виклики та рекомендації щодо їх подолання. Аналіз вищевказаних програмних документів та вимог до них дає можливість виокремити чотири ключові виклики пов'язані з їх розробкою та реалізацією:

1) забезпечення узгодженості між різними видами (План, Стратегія, Програма) та рівнями (місцевий, регіональний, державний) планувальних документів – важливо, щоб контроль за їх відповідністю планувальним документам вищого рівня забезпечувався органом, який погоджує відповідний місцевий документ, а контроль за «горизонтальною» узгодженістю – органом, що затверджує;

2) врахування динамічного обсягу та характеру потреб у відновленні – важливо, щоб розроблені планувальні документи не були статичними, а переглядалися із певною періодичністю або у разі форс-мажорних обставин (нові значні руйнування тощо);

3) забезпечення інклюзивності – важливо, щоб розроблені планувальні документи враховували думку основних стейкхолдерів, вкл. вразливі верстви населення, та були інклюзивними. Використання інструменту громадських обговорень може бути корисним навіть для документів, де таке обговорення не є обов'язковим;

4) забезпечення реалістичності цілей, завдань та ініціатив планувальних документів – важливо, щоб при розробці документу цільові показники були досяжними, а пріоритезація проектів відновлення відбувалася із врахуванням обмеженості фінансових ресурсів.

Таким чином, ефективне планування є важливою передумовою успішної реконструкції та відновлення громад. Законодавцем було визначено основні

положення щодо розробки планувальних документів у сфері місцевого відновлення. В той же час, важливо, щоб розробка таких документів не була формальністю та, окрім вимог законодавства, враховувала кращі практики – це дозволить забезпечити їх узгодженість, реалістичність, інклюзивність та відповідність потребам громади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) February 2022 – December 2023 [Електронний ресурс]. URL : [/https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf](https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf)

2. Порядок розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку територіальних громад, затвердженому постановою КМУ від 18 липня 2023 р. № 731 [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF>

3. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затвердженими наказом Міністерства розвитку громад та територій від 21 грудня 2022 р. № 265 [Електронний ресурс]. URL : <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>

4. Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них, затвердженому постановою КМУ від 14 жовтня 2022 р. № 1159 [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF>

УДК 343.2:17.026.4

Леся РУДНИЦЬКА / Lesya RUDNYTSKA

*здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

Наталія СУХИЦЬКА / Nataliia SUKHNYTSKA

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Злочини проти волі, честі та гідності особи – це передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні умисні діяння, що посягають на особисту волю, честь та гідність особи.

Ураховуючи специфіку безпосередніх об'єктів, можна виділити такі групи злочинів проти волі, честі та гідності особи:

– незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад (статті 146-148, 151 КК);

– торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (статті 149, 150, 151 КК) [3].